

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De gevangene gevangen

Jolly, R.; Voort, H. van der

Citation

Jolly, R., & Voort, H. van der. (1992). De gevangene gevangen. *Bestuurskundige Berichten*, 7(4), 17-18.
Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233617>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233617>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Het recht van verbetering houdt naast verbetering van de gegevens ook in dat men de gegevens kan aanvullen en laten verwijderen als deze niet ter zake zijn voor het doel van de registratie. De grote lacune echter is dat men zich niet totaal uit een bestand kan laten verwijderen als het bedrijf of de instelling het hier niet mee eens is. Waar is dan het individuele recht van de burger om eigen privacy-normen te hebben?

Verder zijn registratiehouders verplicht gegevens te verstrekken aan derden wanneer dit voortvloeit uit de wet en mogen zij gegevens verstrekken wanneer dit voortvloeit uit het doel van de betrokken registratie. Een bedrijf of instelling kan zijn eigen interpretatie kwijt aan "wat voortvloeit uit het doel van de registratie". De Rijksdienst voor het Wegverkeer bijvoorbeeld verstrekt met toestemming van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat kentekengegevens aan het RIA Data Centrum te Amsterdam. Het RIA verkoopt tegen betaling deze gegevens aan importeurs en dealers van auto's in Nederland voor *direct mail* doeleinden.

Bevolkingsregister

Volgens de WPR zijn er ook een aantal persoonsregistraties waarop deze wet niet van toepassing is. Bij de wet ingestelde openbare registers, zoals onder andere het register van de burgerlijke stand en het huwelijksgoederenregister vallen buiten het bereik van de WPR. De afdelingen Burgerzaken bij de diverse gemeenten verzamelen en registreren persoonsgegevens met het doel deze gegevens te verstrekken aan die personen en instanties die de gegevens nodig hebben als ondersteuning van het functioneren in het maatschappelijk verkeer. Gemeenten zijn verplicht informatie te verstrekken aan bedrijfsverenigingen, pensioenfondsen en kerkenooschappen. Voor het verstrekken van gegevens uit het bevolkingsregister geldt verder dat derden moeten aangeven waarvoor men die informatie wil gebruiken. Is het doel

rechtvaardig, dan worden de gegevens zonder voorafgaande legitimatie verstrekt. Zo is het dus mogelijk dat iemand onder valse voorwendselen gegevens van een ander kan verkrijgen.

De legitimatieplicht geldt ook niet voor inzage in gegevens uit persoonsregistraties die onder de WPR of de toekomstige Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) vallen. De Wet op de Gemeentelijke Basisadministratie kent dezelfde rechten en plichten als de Wet Persoonsregistratie. Toch zou legitimatie de kwaliteitsbewaking en het rechtmatig gebruik van gegevens ten goede kunnen komen. De gegevens in de toekomstige GBA (incl. sofinummer), in de vorm van een landelijk netwerk, zullen namelijk door de diverse ministeries, sociale diensten, belastingdiensten, studiefinanciering en andere overheidsdiensten als basisbron worden gehanteerd.

Er zijn vele persoonsregistraties binnen gemeenten die wel onder de WPR vallen. Het blijkt erg moeizaam te zijn alle registraties te achterhalen en te reglementeren. Een gemeente met meer dan 100.000 inwoners blijkt ongeveer zo'n 80 registraties te hebben, terwijl een kleine gemeente tot 5000 inwoners komt tot zo'n 20 registraties. De aantallen overtreffen de verwachtingen van de Registratiekamer met 100%. Verder heeft slechts de helft van de 650 gemeenten in Nederland reglementen voor haar registraties gemaakt en aangemeld bij de Registratiekamer, ondanks de wettelijke verplichte reglementering sinds 1 januari 1990. Daarbij vreest de Registratiekamer dat een aantal van de reeds neergelegde reglementen vaak niet compleet zijn.

Of "Big Brother" met de Wet Persoonsregistraties de privacybescherming heeft verbeterd, is nog maar de vraag: de invoering laat veel te wensen over. Daarom: "Big brother: also watch yourself". ☹☹

De gevangene gevangen

Over prikkeldraad, zoeklichten en het rapport Hoekstra.

Roger Jolly en Haiko van der Voort

Het lijkt in te zijn tegenwoordig: ontsnappen uit zwaar bewaakte gevangenissen. Als ware professionals gebruiken de *inmates* de spectaculairste middelen en weten de heren Gevangenisdirecteuren zich steeds weer geconfronteerd met de "boze buitenwereld". De nood is de vader aller commissies. Helaas blijkt hij maar al te vruchtbaar. Als een ware Athena ontsprong de commissie Hoekstra aan het brein van Kosto.

Opdracht

De Commissie Hoekstra werd met een duidelijke opdracht op pad gestuurd: evalueer het beleid met betrekking tot "extreem vluchtgevaarlijke gevangenen", signaleer eventuele knelpunten hierin; bezie in hoeverre het huidige detentiebeleid dient te worden "herijkt" en aanschouw het in Nederland gevoerde beleid vanuit internationaal perspectief. Aldus geschiedde.

Probleemstelling

Voor alle duidelijkheid: het doel is te voorkomen dat extreem (vlucht)gevaarlijken ontsnappen. De middelen hiervoor kunnen de ethische grens overschrijden. Hieruit kunnen twee extreme standpunten over toekomstig gevangenisbeleid gedestilleerd worden. Het

eerste staat een echte "Room 101" voor, waarin iedere vrijheidsillusie in de kiem wordt gesmoord. Aanhangers van het tweede extreme standpunt zien het "mens-zijn" als argument om het doel in meer of mindere mate te laten vervagen.

Ons uitgangspunt: een Nederlands overheidsrapport voldoet per definitie niet altijd aan de uit wetenschappelijk oogpunt logischer wijze te stellen operationele eisen. Het is geen onaardig rapport, dat niet. Maar ieder concreet voorstel wordt gesmoord in een ethische saus, die "de praktijk" zwaar op de maag zal liggen. Daar waar de ethiek om de hoek komt kijken, blijven concreet uitvoerbare voorstellen achterwege. Waar de saus echter het oppervlak niet verdoezelt, komen enkele inte-

ressante verteerbare zaken aan het licht. Er zijn slechts enkele echt concrete voorstellen met de afzender "commissie Hoekstra". Een daarvan is de instelling van twee extra "Extra zwaar Bewaakte Inrichtingen" (E.B.I.'s). Eveneens wil de commissie de straf op het helpen bij een ontvluchting verhogen. Culinaire hoogtepunt vormt een fijnmazige overdekking van penitentiaire instellingen, waarmee helicopterontsnappingsen moeten worden voorkomen.

Het rapport

In het rapport wordt steeds de nadruk gelegd op de noodzaak van een humane aanpak. Tevens is de ethiek uitgangspunt van de commissie, hoewel zulks niet tot uitdrukking komt in de gedane aanbevelingen. Als een ware boeman waart de geest van Big Brother door het rapport, bijna visueel gemaakt voor de arme gevangenen. Elk restje menselijkheid wordt aan het beleid ontnomen, van een medemens wordt de gevangene gedegradeerd tot een nummer dat ergens in een computer staat opgeslagen. Een zeer strenge controle op contact met de buitenwereld laat de gevangene met niets anders over dan zijn eigen vrije gedachten. Telkenmale moet hij er rekening mee houden dat elk telefoongesprek afgeluis-
18

terd wordt. Toch gaat het ons niet eens zo zeer om die vrijheid op zich, als wel om het idee dat men op bepaalde momenten binnen de gevangenis vrij kan zijn. De algemene opvatting van betrokkenen is dat dit een kalmerende invloed zou hebben op de gevangenen. Juist daarom zijn de Nederlandse gevangenis niet helemaal onontsnapbaar ontworpen: zolang een gevangene denkt te kunnen ontsnappen, voelt hij zich relatief op zijn gemak.

Dreiging

Wanneer nu juist de plek waar men zich het meest vrij kan wanen, wordt overspannen met een "fijnmazig" net, dan lijkt aan alle individuele vrijheid een einde te zijn gekomen. Als het er om gaat het aantal ontsnappingsen terug

te brengen, is dit een juiste weg. Kwalijk neven-effect kan echter een toename van agressie jegens bewakers en een eventuele toename van suïcide neigingen van gevangenen zijn. Deze puur praktische zaak is een tegenargument voor mensen die beweren dat de gevangenen van de EBI's geen betere behandeling verdienen. Deze gedetineerden zijn, aldus deze mensen, beslist geen "lieverdjes" en hoeven ook niet met watjes behandeld te worden.

De probleemstelling bevestigd

Dat extreem vluchtgevaarlijke gevangenen tot de diersoort "mens" behoren valt niet te betwijfelen. Vanuit ethisch oogpunt valt nog steeds te bekijken of gevangenen vanwege hun "mens-zijn" een te humanitaire (met het oog op ontsnappen) behandeling moeten krijgen. Dit is niet te beoordelen door een stel simpele studenten bestuurskunde. Hiermee is de fundamenteelste kwestie over het onderwerp in dit artikel niet ontrafeld. Wel kunnen we stellen dat een te harde behandeling vanuit menselijk oogpunt niet zal werken. De keus is niet tussen gebraden eend of water en brood. Gelukkig wordt er in Nederland nog meer gereserveerd. 33

Nº. 992.

CIRCULAIRE VAN DEN MINISTER
VAN JUSTITIE van den 8sten Juni
1995, 3de afdeling, onderscheiding 1,
gevangeniswezen (A) n. 318, betreffende het
door beambten ongeoorloofd verliezen van
welwillendheden aan gevangenen.

Het is, van tijd tot tijd, en nog onlangs
opnieuw voorgekomen, dat door een lid
van het dagelijks met de gevangenen of
verpleegden in aanraking komend perso-
neel van de strafgestichten, soms zelfs bij
herhaling door een zelden beambte, tegen
de algemeene bepalingen of bijzondere
dienstvoorschriften in, op aandrang van
gedetineerden ongeoorloofde, zij het
kleine, welwillendheden werden bewezen
aan gevangenen, 't zij om deze in aan-
genamer conditiën van verpleging te
brengen, 't zij om hun eenige aanknoo-
ping met lotgenooten of zelfs met personen
buiten de gevangenis te verschaffen.

Wat dergelijke handelingen betreft,
behoeft het geen betoog, dat zij niet
kunnen worden geïllud.

Scheiden doet leiden

Jeanet Oonk

De kop van dit artikel luidt "Scheiden doet leiden". Lees verder om er achter te komen of dit een goede benaming is of dat er beter "Scheiden doet lijden" had kunnen staan!

Tot 1 augustus 1992 waren de gemeenten het niet verplicht. Nu wel! Bedoeld wordt hier het bijstandsverhaal op onderhoudsplichtigen. Ex-echtgenoten kunnen tot twaalf jaar na de scheiding aangesproken worden om te betalen voor de ex-partner die in de bijstand zit. De rijksoverheid verwacht hiermee 150 tot 200 miljoen aan uitkeringsgelden te kunnen bezuinigen. Het uitgangspunt van de wet is dat de kosten van een echtscheiding niet eenzijdig op de samenleving afgewenteld dienen te worden.

Het klonk zo eenvoudig. Na echtscheiding wordt vaak alimentatie afgesproken. Is dit niet gebeurd en zit de ex-partner in de bijstand dan kan de bijstand (of een deel) verhaald worden op de ex-echtgenoot, die dan onderhoudsplichtig is. De praktijk ligt alleen iets gecompliceerder.

Stel men is zes jaar geleden gescheiden. Nu weer getrouwd of samenwonend meteen ander en men heeft met hard werken een eigen zaak opgebouwd. De ex-partner, die in de bijstand zit, is verleden tijd. Door de terugwerkende kracht van het wetsartikel kan het toch zo zijn dat alsnog voor hem/haar betaald moet worden.

Om de wet toe te kunnen passen moet het inkomen van de mogelijke onderhoudsplichtige vastgesteld worden. De ex-echtgenoot krijgt van de sociale dienst een formulier waarop het inkomen ingevuld moet worden. Of de gegevens juist en volledig zijn, is door de sociale dienst bijna niet vast te stellen. Het inschakelen van de sociale recherche of controle van de gegevens bij de belastingdienst is niet toegestaan. Het opvragen van een loon-

strookje bij de opgegeven werkgever kan wel, maar eventuele bijverdiensten worden daarmee niet achterhaald. Ex-echtgenoten die in het buitenland woonachtig zijn hebben het wat verzwijgen betreft nog eenvoudiger. De sociale dienst zal het moeten doen met de info die ze kan vergaren. Misschien worden in de toekomst de mogelijkheden tot controle uitgebreid, maar de vraag is of dit wenselijk is.

Naast het inkomen zijn ook andere factoren (zoals duur van het huwelijk, kinderen) van belang om te kunnen vaststellen of er onderhoudsplicht is. Hiervoor zouden de "Tremnormen" (bestaande uit wetgeving en jurisprudentie) gebruikt kunnen worden. Dezelfde normen worden ook gebruikt bij de vaststelling van de alimentatie.

Nu is het wel zo dat niet onder alle omstandigheden verhaald wordt. Bij "dringende redenen" mag hiervan afgezien worden. Wat zijn "dringende redenen"? Dit is niet de enige vraag waarmee de sociale diensten voorlopig zal blijven zitten.

Stel dat de onderhoudsplichtige de ex-partner, die in de bijstand zit, bedreigt met geweldpleging en/of mishandeling. Is dit dan een "dringende reden" of juist het zetten van een premie op mishandeling?

Een andere mogelijkheid is dat de onderhoudsplichtige zijn ex-partner zoveel mogelijk zwart maakt om onder het betalen uit te komen. En wat gebeurt er als de onderhoudsplichtige weet dat zijn ex-partner samenwoont en dat dit niet opgegeven wordt aan de sociale dienst!

De regeling brengt vele problemen met zich mee. Met behulp van proefprocessen en door